שעה ראשונה הוצבר עפרו שניה נעשה גולם

כו׳. חמשה עלו למטה

שנים וירדו ארבעה כו׳.

אדם הראשון מין היה

שנאמר ויקרא ה' אלהים

ל) בד"י אימא אחאי. כמה שינוים], ג) שבת קנא: ע"ש, ד) [יומא כא:], ה) הגדות אלו יש להן סוד (ז''ב. ד') למביני', ו) חגיגה יב., ו) רש"ל מוחק זה, **ח**) ע"ו לש"ל מוחק זה, ש) ע"ז ה, ט) [ל"ל ואמרן, י) לש"ל מוחק זה, כ) [ל"ל אלהיהס], ל) אבות פ"ב מי"ד, מ) חגיגה יד., נ) [לקמן סו: חגיגה יד.], ם) ועי' פירש"י לחמן סו: מדברותך], ע) [בע"י: והיאן, פּ) בק"א: מין, ישיים, פי לפיים: מינות, (5) בקייה: מינות, (7) בקייה: המינים, (7) [וערי היטב יבמות סב. ד"ה מ"ע דר' נתן אליביי

כתיב אותו מזמור ובינירת אדם

מדבר: לדוקים היה. נוטה לעבודת

כוכבים: שקוד. מהיר וזריז: כדי

שמדע להשיב לחפיקורום. הבח להביח

ראיה מן התורה לדברי הלדוקים:

כל שכן דפקר טפי. שהרי הכיר וכפר

ומתוך כך מדקדק ולא תוכל להשיבו

דבר המקובל לו: שפקרו הלדוקים ים.

שמביאין ראיה מן התורה להפקירן:

יחיד: אשר הלכו אלהים לפדות לו.

הרי לשון יחיד: עד דכרסוון רמיו.

נתיישבו הכסחות דמשמע שנים:

כחיב ביה ועתיק יומין יחיב. יחידי:

רבים: כדרבי יוחנן. שהכל בעלת

פמלים שלו: שכינה חול. שחתה

מושיב בשר ודם אללו: זהו מטטרון.

הוא אמר עלה אל ה׳: ששמו כשם

סתס: אם כן לא ישא לפשעכם.

לא יכול לסלוח לפשעכם ומה יתרון

בו: אמר ליה הימנוחא בידן.

שאין בו כח לשאת פשעינו ואנו

נמי מאסנוהו ומיאנו לקבלו אפילו

לפרוונקה שליח מוליה ומביה: שמיע

לי. שהמקרא הזה תשובה לזה:

אבות

יחידי:

העונה.

ויברא.

הנהות הב"ח הנך (מה לי. למה נכתב בלשון (h) רש"י ד"ה בכה הדם הלך ומה לי. למה נכתב בלשון ועד קנה:

מוסף רש"י

רבו. ה'. לפיכך לא הזכיר שמו וכתב נמשל כבהמות נדמו. מי שחיה מושלת בו בידוע שכבהמה נדמה קנא:). מסוף העולם ועד סופו היה. כשהיה שוכנ היה ראשו למזרח ורגליו למערב (חגיגה יב.). על הארץ ולמקצה האוק היה השמים. על הארן היה ומגיע לשמים (שם). אחור וקדם צרתני. שמי פעמים וקום צוות: שני שנתים ילחני, מחלה גבוה גבוה ולבסוף שפל (שם). כלך אצל בשלים. ואהלות. מדל בגעים ואהלות. מדל מנגעים וחהלות שהן הלכות מעוים וחהלות שהן הלכות עמוקות . לנירחח רלר מדררוחיר) מנע מדבריך ופנה להלכות נגעים ואהלות שהן חמורים ובהם אתה מחודד ולא כלה מדברותיך).

וְאָדָם בִּיקֶר בַּל יָלִין נְמְשֵׁל בַּבְּהַמוֹת נִדְמוּ:

2. וַיּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ יָּיְרֶדּוֹ בִּדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמִיִם וּבַבְּהֵמֶה וּבְּכָל הָאָרֶץ וּבְּכָל הָרֶמֶשׁ הָאָרֶץ וּבְּכָל הָרְמֵשׁ עַל הָאָרֶץ: הָרמֵשׁ עַל הָאָרֶץ: בראשית א כ

3. מה אַנוֹשׁ כִּי תוְכַרְנוּ וּבֶן אָדָם כִּי תִפְּקְדֶנוּ: תהלים ח ה

ועד זקנה אַני הוא ַוְעֵד שֵׁיכָה אֲנִי אֶסְבּל אֲנִי עשִיתִי וַאֲנִי אֶשְׂא וַאֲנִי אָסְבֹּל וַאֲמַלֵט:

ישטיהו מו ד ישעיזו מו ז 5. כִּי שְׁאַל נָא לְיָמִים רִאשׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ לְפָּנֶיףְ ּלְמָן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּּרָא אֱלִהִים אָדָם עַל הָאָרֶץ אֱלִהִים אָדָם עַל הָאָרֶץ ילמקצה השמים ועד הַנְשָׁמֵע כַּמֹהוּ:

אבות תהלים קלט ה 7. דְּבְּיִבְּיִהְ מָה יָקְרוּ רַעִיף אַל מֶה עָצְמוּ רָאשַׁיתָם: תהלים קלט יו 8. זָה סַפָּר תּוֹלְדֹת אָדָם בְּיוֹם בְּרָא אֵלֹהִים אָדָם בַּדְמוּת אֵלֹהִים עָשָׁה אֹתוֹ: בראשית ה א 9. וַיִּקְרָא תִּ אֲלֹהִים אָל הָאָדָם וַיאמֵר לוֹ אַיָּבְהוּ בראשית ג ט 1.0. וְהַמָּה בְּאָדָם עָבְרוּ בְרִית שָׁם בְּגָדוֹ בִי: הושע ו ז 11. וערל זבר אשר לא ימול את בשר ייברב אבות גָשָׁה אתוּ: בראשית ה א 9. וִיְּקָרְא יְיִ אֱלֹהִים אֶל הָאָרְם וַיֹּאְמֵר לוֹ אַיְבָּה: בראשית ג ט 10. וְהַמָּה בְּאָרָה עְבְּרוֹ בְּרִית שֶׁם בְּגִדוֹ בִי: הושע ו ז 11. וְעָרל וְדָר אֲשֶׁר לֹא יָמוֹל אָת בְּשֶׁר עְרְלְתוֹ וְנִבְרְתָה הְּנָפְשׁ הַהוֹא מַעְמִיהְ אָת בְּרִיתִי הַפְּר: בראשית יז יד 12. וְאָמָרוֹ עַל אֲשֶׁר עָוְבוֹ אָת בְּרִית יִיְ אֱלֹהִיה אֲבֹרָה אֲבֹרָה אֲבֹרָה אֲבֹרָה בּיִר דברִים כט כד וְאָמָרוֹ עַל אֲשֶׁר עָוְבוֹ אָת בְּרִית יִיְ אֱלֹהִיהָם וִיְשְׁתְּחֵוֹוּ לֵאלֹהִים אֲחַרִים וִיַּעְבְּדוֹם: ירמיהו כב ט 13. וַיִּבְרְא

גופו מבבל וראשו מארץ ישראל ואבריו משאר ארצות עגבותיו א"ר אחא מאקרא דאגמא א"ר יוחנן בר חנינא שתים עשרה שעות הוי היום שעה ראשונה הוצבר עפרו שניה נעשה גולם שלישית נמתחו אבריו רביעית נזרקה בו נשמה חמישית עמד על רגליו ששית קרא שמות שביעית

אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין

גופו מבבל. על שם שהיתהש עמוקה נראה שמשם לוקח ולכך נעשה מלולה: וראשו מארץ ישראל. שהיא גבוהה וחשובה מכל הארלות: ואיבריו. ידיו ורגליו: משאר ארצות. מכל העולם כדיליף לעיל [ע"א]: מאקרא דאגמא. בבבל הוה והוא עמוק מאד: בל ילין. לינם לילה:

עד זקנה. כל ימיו והקבלנון: מסוף העולם ועד סופו היה. ארכו: ברא אדם (א) מקלה הארץ. מקלה עד קלה: אחור וקדם. שני לורות דו

פרלופין (ברכות דף פה:): על החרץ ולמקלה השמים. כלומר עומד בחרץ וראשו מגיע השמימה: ולי מה יקרו רעיך אל. בחר גלמי ראו עיניך

נזרווגה לו חוה שמינית עלו לממה שנים וירדו ארבעה תשיעית נצמווה שלא לאכול מן האילן עשירית סרח אחת עשרה נידון שתים עשרה נטרד והלך לו שנאמר יאדם ביקר בל ילין יאמר רמי בר חמא אין חיה רעה שולטת באדם אלא אם כן נדמה לו כבהמה שנאמר ינמשל כבהמות נדמו: (שע"ה בסו"ף ארמ"י סימן) אמר רב יהוְדה א"ר בשעה שבקש הקב"ה לבראות את האדם ברא כת אחת של מלאכי השרת אמר להם רצונכם 2נעשה אדם בצלמנו אמרו לפניו רבש"ע מה מעשיו אמר להן כך וכך מעשיו אמרו לפניו רבש"ע ימה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו יהושים אצבעו קטנה ביניהן ושרפם וכן כת שניה כת שלישית יאמרו לפניו רבש"ע ראשונים שאמרו לפניך מה הועילו כל העולם כולו שלך הוא כל מה שאתה רוצה לעשות בעולמך עשה כיון שהגיע לאנשי דור המבול ואנשי דור הפלגה שמעשיהן מקולקלין אמרו לפניו רבש"ע לא יפה אמרו ראשונים לפניך אמר להן יועד זקנה אני הוא ועד שיבה אני אסבול וגו' אמר רב יהודה אמר רב יאדם הראשון מסוף העולם ועד סופו היה שנאמר למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ ולמקצה השמים ועד קצה השמים כיון שסרח הניח הקדוש ברוך הוא ידו עליו ומיעטו שנאמר יאחור וקדם צרתני ותשת עלי כפך אמר ר"א

אדם הראשון מן הארץ עד לרקיע היה שנאמר למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ ולמקצה השמים "(עד קצה השמים) כיון שסרח הניח הקב"ה ידו עליו ומיעמו שנאמר אחור וקדם צרתני וגו' קשו קראי אהדדי אידי ואידי חדא מידה היא ואמר רב יהודה אמר רב אדם הראשון בלשון ארמי ספר שנאמר זולי מה יקרו רעיך אל והיינו ∞דאמר ריש לקיש מאי דכתיב זה ספר תולדות אדם מלמד שהראהו הקב״ה דור דור ודורשיו דור דור וחכמיו כיון שהגיע לדורו של רבי עקיבא שמח בתורתו ונתעצב במיתתו ∞אמר ולי מה יקרו רעיך אל ואמר רב יהודה אמר רב אדם הראשון מין היה שנאמר יויקרא ה' אלהים אל האדם ויאמר לו איכה אן נמה לבך רבי יצחק אמר מושך בערלתו היה כתיב הכא ייוהמה כאדם עברו ברית וכתיב התם ייאת בריתי הפר רב נחמן אמר כופר בעיקר היה כתיב הכא עברו ברית וכתיב התם יואת בריתי הפר) ואמרו על אשר עזבו (את) ברית ה' י (אלהי אבותם) יתנן התם ר"א אומר הוי שקוד ללמוד תורה ודע מה שתשיב לאפיקורום אמר ר' יוחנן תורה אור השלם ל"ש אלא אפיקורום (של) עובדי כוכבים אבל אפיקורום ישראל כ"ש דפקר מפי א"ר יוחנן כ"מ שפקרו המינים תשובתן בצידן בעשה אדם בצלמנו (ואומר) וויברא אלהים את האדם בצלמו יוהבה נרדה ונבלה שם שפתם 11 ביום צרתי 12 מי גוי גדול האלהים לראות את העיר ואת המגדל 14 כי שם נגלו אליו האלהים לאל העונה אותי ביום צרתי אשר לו אלהים קרובים אליו כה' אלהינו בכל קראנו אליו ייומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ אשר הלכו אלהים לפדות לו לעם ייעד די כרסוון רמיו ועתיק יומין יתיב הגך למה לי כדרבי יוחנן דא"ר יוחנן אין הקב"ה עושה דבר אא"כ נמלך בפמליא של מעלה שנאמר בבגזירת עירין פתגמא ובמאמר קדישין שאילתא התינח כולהי עד די כרסוון רמיו מאי איכא למימר ∞אחד לו ואחד לדוד דתניא אחד לו ואחד לדוד דברי ר"ע א"ל ר' יוםי עקיבא עד מתי אתה עושה שכינה חול אלא אחד לדין ואחד לצדקה קבלה מיניה או לא קבלה מיניה ת"ש דתניא אחד לדין ואחד לצדקה דברי ר"ִע ºא"ל ר' אלעור בן עוריא עקיבא ִ ºמה לך ָאצל הגדה כלך אצל נגעים ואהלות אלא אחד לכסא ואחד לשרפרף כסא לישב עליו שרפרף להדום רגליו אמר רב נחמן האי מאן דידע לאהדורי למינים כרב אידית ליהדר ואי לא לא ליהדר אמר ההוא מינא לרב אידית כתיב בואל משה אמר עלה אל ה' עלה אלי מיבעי ליה א"ל זהו מטמרון ששמו כשם רבו דכתיב בני שמי בקרבו אי הכי ניפלחו ליה כתיב באל תמר בו אל תמירני בו אם כן לא ישא לפשעכם למה לי א"ל הימנותא בידן דאפילו בפרוונקא נמי לא קבילניה דכתיב ייואמר אליו אם אין פניך הואכים וגו' אמר ליה ההוא מינא לר' ישמעאל בר' יוסי כתיב ייוה' המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת ה' מאתו מיבעי ליה א"ל ההוא כובם שבקיה אנא מהדרגא ליה דכתיב ייואמר למך לנשיו עדה וצלה שמען קולי גשי למך נשיי מיבעי ליה אלא משתעי קרא הכי הכא גמי משתעי קרא הכי א"ל מגא לך הא מפירקיה דר"מ שמיע לי דא"ר יוחגן כי הוה דריש ר' מאיר בפירקיה הוה דריש תילתא שמעתא תילתא אגדתא תילתא מתלי ואמר ר' יוחנן ג' מאות משלות שועלים היו לו לרבי מאיר ואנו אין לנו אלא שלש

וירדו ארבעה. אדם וחוה וקין ותיומתו אבל הבל לא נולד באותו פעם כלכתיב ובראשית דו ותוסף ללדת ושני תיומות נולדו עמו דדרים בבראשית רבה מדכתיב (שם) את אחיו את הבליח:

שנאמו דיקוא זו אלוהם אל האדם ויאמר לו איכה. לאן לבך נוטה. ר' יצחק אמר מושך בערלתו היה כו׳. פי׳ רב ור׳ יצחק ורב נחמן באו להודיע . כי המינים אומרים כי כי המינים אומרים כי אדם הראשון מין היה כמותינו ומושך ערלתו . היה וכופר בעיקר השכינה היה. ומביאין ראיה לדבריהם מאלו הפסוקים זהירין בתשובתם באלו. אבל חכמי התלמוד פגם. והמפרש זולתי זה הפירוש עתיד ליתן את הדין. אמר רב כשביקש . הכר״ה לרראוח אח עולמו אמר נעשה אדם אמרו לפניו מה אנוש כי תזכרנו ושרפן. וכן כת שניה. וכן . כת שלישית כו'. אמר מלמד שהראהו הקב"ה לאדם הראשון דור דור וחכמיו ודורשיו ופרנסיו וכיון שהגיע לדורו של ולי מה יקרו רעיך אל מה עצמו ראשיהם. תנן שקוד ללמוד מה שתשיב . לאפיקורוס. אמר ר' יוחנן אפיקורוס נכרי. אבל אפיקורוס ישראל כל שכן דמפקר מפי וכל מקוח נעשה אדם הבה נרדה. וירד ה'. כי שת נגלו אליו האלהית אלהים קרובים אליו. כה׳ אלהינו בכל קראנו אליו. אשר הלכו אלהים לפדות לו. ולא כתיב להם. חזה הות עד די כרסוון רמיו בגזירת עירין פתגמא לדוד ונדחו דבריו. ועוד חזר ואמר אחד לדין ואחד לצדקה וא"ל ר' אלעזר בן עזריה כלך למדברותיך אצל וגעים ואהלום כלומר כי בהגדות איניך כך. מדרשי הפסוקין בהגדות הן. אחד לכסא לישיבה ואחד לשרפרף להדום. כוכוניב השמים כסאי והארץ הדום רגלי. א״ל ההוא מינא לרב אידית כתיב ואל משה אמר עלה לה אלי מיבעי אל ה' עלה אלי מיבעי ליה. א"ל חזי לרישא דעינינא דכתיב הנה אנכי

תמירני בו כי לא ישא לפשעכם ששמי בקרבו כלומר הוא יודע כי שמי אל קנא ונוקם. נוקם ה׳ ובעל חמה לפיכך לא ישא לפשעכם א"ל הימנותא כלומר בשבועה אפ" כפרוונקא שהוא כתייר לא קיבלנוהו כדכתיב ויאמר אליו אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה. א"ל מינא לר" ישמעאל בר" יוסי כתיב וה" המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת ה" מאתו מיבעי ליה . למימר. א״ל ההוא כובס ויאמר למך לנשיו עדה וצלה שמען קולי נשי למך. נשיי מיבעי ליה למימר אלא משתעי קרא הכי. הכא נמי